

Alte Drucke

**TVLLIVS DE || Officijs: de amicitia: de senectute: nec ||
non Paradoxa eiusdem: opus Bene||dicti Brugnoli studio
emaculatum || additis graecis quae ...**

Cicero, Marcus Tullius

Venetiis, 1518

PRO OEMIVM

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-150482

PROOEMIUM

¶ Petri Marci recognitio commentariorum in officia Ciceronis: ad R. In Christo patrem. & D. D. Raphaelem Rearium. S. Georgii ad uelabrum Cardinalem. S. R. E. Camerarium.

Erus & amplissimo dignum p̄conio fuit institutū uenerande p̄sul. ut hi qui ad uerā humanitatis gloriā suspirarent hominū aīos aliquo genere officiorum demereri cōtenderent. Et ad ueritatē rebus oībus p̄ponendam: nunc monendo: nunc docendo: itineris compendium pro uiribus aperirēt. Quapropter ueteris philosophiā clarissima uolumina Plato & Aristoteles ad communem utilitatem nati & eruditionē primas ueritati dandas censuerunt: quorum alter Homerum ueritati non duxit p̄ponendum: alter uero non solū amici: uerum & sibi p̄ferre non erubuit. Nam qui falsa docet atq; defendit: ignorantiam suam fatef: & ducem ad omne scelus impudentiam. Horum sacris iūstis uestigiis licet allucinanti similis: mea cōmētariola recognoui. Cum in illis multa iuueniliter ac minus q̄ decuisset considerate dicta cognoscerem: celeritas namq; partus efficit: ut manca quodāmodo & haberent & eēt: cū Horatianā maturitatis oportunitatē expectare non sustinuerint: quod impudentiā ascribendum est: p̄sertim hac aetate: quā per oēm Italiā perspicacissimis decoratur ingenijs: ut salū illud eruditissimū: si p̄mia studio nō deesset: latina lingua: quā genicū nescio quid sapiebat & Vandalū: rediisse merito affirmaret. Sed auri sacra fames: uitā uel maximū decus oppugnat: & clarissimū lumē auara tēpora nituntur extinguerē. Sacra uerā hos cōmētariolos (ne ingrātū uiderer) Cardinali Mātiano de me opte merito. Hęc recognitio pater amplissime nomini tuo dedebat. Cuius in oī genere uirtutis excellētia & ingenij: ad illos facile demerēdos: qui doctib⁹ natura nō abutunt: effecit: ut Mecoenates aut pisones nō desiderē. Ne igit oīo qd benignitas tua mihi cōcessit aburerer: id tentauī qd eminentissimū celsitudinis tuā ingenij & supra aetate in rebus oībus iudicium effici agitabant. Utilitatem: si qua erit in his Petri Marci clientis tui cōmētariolis: amplitudini tuā debebunt: adulescentes quoq; institutioni: te hortante te duce: pro uirib⁹ consulendum duxit: quod ut aliquādo consequeretur multa deleui: multa addidi: q̄ ex uberrimo Platonis: & Arist. fōte deducta: Cice. maiestas exposcere uidebat. Eādē limā interpretatio Syllii italici propediem experiet. Sed nouā in Horatiū tusculanas qōnes: & diuina illa uolumina de finibus uigiliā tempus pariendi legitimū expectabunt. Vale p̄sul amplissime: ac huius memoriā clare decus: & his lucubrationibus: ut consueuisti fauere dignum ducas: quā te in primis & uenerantur & colunt.

¶ Eiusdem epistola ad F. Conzagam Cardinalem Mantuanum.

Cato ille censorius: immo natura opus mirabile: & uirtutum uiua imago Reuerēdissime p̄sul: in principio suarum originum censuit: hominum qui in aliquo numero sunt: & e natura uiuūt: nō minus oīi q̄ negocii rationē extate oportere. Quod triumphale illud corpus maior africanus: armis & toga clarissimus: bonarum artium specimen: diligenter obseruauit. Tali romani nominis oraculo monitus Ciceronem nostrum in omni disciplinarum genere principem: a quo romana eloquentia quantum est & fons doctrinae uberrime defluxit: in uita pro uirili parte constitui. Qui civili furore offensus: & sceleratorum quibus tūc ad uotum omnia succedebant nefaria: rabie exagitatus: urbe foroq; in quo tot tantisque causis orādis foelicissime regnauerat: cessit: & ad ocium: quod non uoluntas: sed necessitas afferebat: uir integerrimus: & ad cōem natus utilitatem se contulit. Cuius ne eminentissimi ingenij acies: & mens supra hominē solitudine langueret officia. quib⁹ posteritatem erudiret: & Romanis ciuib⁹: de quib⁹ benemeritus erat: ut in tanto rerum turbine: & malis reipublica tēporibus poterat: cōsuleret: summo studio & cura elucubravit: quib⁹ nil melius nil honestius excogitari potuit. Ne igitur ocio: qd post uarios labores & molestias sub te tandem nactus sum: & melius mihi ipsi iam polliceri audeo clementia tua & generoso animo fretus abuti uiderer: diu multumq; cogitauī quid potissimū mihi cū decoro agendū eēt qui ab ineunte aetate sacris institutis & carimonij initiatus essem & addictus. Tandē id elegi quod meae professioni congrueret: & in se plurimū honestatis haberet & utilitatis. Ciceronis officia: scilicet ad usum eruditionem cultumq; uitae communis instituta interpretari. Non q̄ arbiter me tanti esse: ut id sufficienter p̄stare potueri: sed ut alios excitarem qui ingenue eruditi & uaria multipliciq; doctrina subnixi tanto ponderi sufficiunt: meq; in his bonarum artium studiis exercerem. Ne ingenium natura habes meum nihil agendo situ penitus obduceretur. Indignū qui p̄ uisum est: ut in poetis enarrandis tantum opera studij: a plarisq; ponat: & maximo hui⁹ operis fructu: ac uera necessariaq; ad bene beateq; uiuendum doctrina priuentur. adulescentes quorundam incuria qui ut correctores uiderentur nō nulla deprauarunt & bonorum ingeniorum culpa: quā deprauata emēdare & obscuris lucem addere dedignantur. Ingrate quidem communi quippe utilitati consulendū est si naturā ducem sequi uolumus: & omnium eloquij principis tam clara monumenta: sed culpa temporum non parua caligine obducta illustrentur: a situ quoque storis maximum authorem ostendamus. & aliquod monumentū supersit quod nos uixisse testetur: & ut uiuamus. Is enim uiuit qui aliis prodest & se utitur: quoniam nihil est eo turpius qui nullum habet argumentum quo se diu uiuat: sed quam bene. Laboribus eq̄nidem qui generosos aīos: & a natura bene institutos nutriunt: & uigiliis non pepercit. Prudentia tua: qua dignitati ecclasiē: ac saluti dies noctesq; consulere studeas: non parum lucubrationib⁹ meis suffragata est. nullū q̄ppe offm̄ iueniē ad priuatā disciplinā pertinet: qd in te uel maxie nō eluceat: publicā uero q̄ ratione aī & sūma itegritate fūctus es: & maxia oīū gratulatione fungens: nō sūmis laudibus tollit: & maiora tantis officis ominat & optat. Hēs hoc inatū: ut alios regere ac gubernare scias & ornate p̄metitis: qd difficile est & pauci admodum

admodum nouerunt: tibi autem a teneris unguiculis exploratum & cognitum. Iure igitur hæc lucubrationes: quæ
cæ fuisi dedicandæ tibi erant: cui maiora debeo: atq; nondum idoneus his præluudiis tota mente & in genioſis uiri
bus me comparo. Interea opusculum hoc monumētum ocii mei nominiq; tuo ſacratum accipe: ut auſpiciis tuis q
bus id q̄tuluncunq; eſt: auſpicatus ſum: legat̄: uigeat: amet̄: & illis p̄ſit: quoq; cauſa Tullius officia ſcripſit: & ego
quoad potui interpretatus ſum: & deprauata recognoui: ne tanto Ci. munere fraudareſ.

18
130
32
9

De ſummo bono & uita ad officium.

LE morali philoſophia: cuius authorem fuiſſe Socratē dicūt: unde ſons oīum philoſopho
rum appellatur in hoc opere quod in manib⁹ habet̄: diſputari ſinem humanum ante om
nia indagare debemus. Hoc enim in aſtiua philoſophia conſtituto: omnia conſtituta ſūt.
Nam cæteris in reb⁹: ut recte Cicero ait: ſiue prætermiſſum: ſiue ignoratum eſt: aliquid nõ
plus in cõmodi eſt q̄ quanti una quæq; earum rerum ſit: in quibus prætermiſſum eſt qui
piam. Summũ autem bonum. id eſt humana ſœlicitas: & ſinis ultimus ſi ignoretur: uiu
di rationem ignorari neceſſe eſt: ex quo tantus error conſequitur: ut quæ in portum homi
nes ſe recipiant: ſcire nõ poſſint. Cognitis autem bonorum & malorum ſinibus: inuenta
p̄fecto eſt uia uitæ: confirmatioq; omniũ officiorum. Igitur illud extremũ ad quod om
nia referantur & ipſam ad nihil aliud referat̄. Inueniendum eſt: ex quo beate uiuendi ratio inueniri & comparari
poſſit. de quo inter ipſos philoſophos: cum magna ſit diſſenſio: ut facilius & aptius inueniatur a principiis naturali
bus ordiendum eſt: ut quid natura deſideret: & ad quid nati ſimus: cognoſcatur. Omne animal ſeipſum diligit: ac
poſtquam ortum eſt id agit: ut ſe q̄ optime poſſit conſeruet. Hæc conditione cõmuni omnibus animalibus com
petere uidentur homini uero: ut præſtabiliſſimo omniũq; optimo animali non hæc ſolum communi lege compe
tunt: ſed etiam aliquid ultra longe illis præſtabiliſſimo: quod ad mentem agentem contemplatricemq; pertinet: quib⁹
maxime a cæteris animalibus homo ſeiungi: atq; illis quaſi infinito antecedere interuallo uidetur: atq; ut primor
dii ſui tempora omittantur: in quibus magna ignorantia & caligine obductus uerſatur: cum incipit tãdem ea cogni
tione quæ ad ipſam accõmodatur res comprahẽdere: tum paulatim eo progreditur reſq; agnoſcit: quibus agnitis
ſe tandem agnoſcit atq; intelligit. Et cum in eo ſit appetitus ad cognitionem ſuã accõmodatus: incipit appetere ea
quæ naturæ ſuæ conueniunt: & propulſare contraria. Ergo quicquid homo appetit recte: a rationeq; naturæ: id om
ne poſitum eſt in ipſo: atq; ad ipſum eſt naturam accomodatũ quæ ſui cõſeruat̄ eſt: idq; habet propoſitum quaſi
finem & extremum ſe ut cuſtodiat in optimo ſui generis ſtatu. Ex quibus intelligi debet homini: id eſſe in bonis ul
timum ſecundum naturam: ſeſe habere & uiuere: id eſt ex hominis natura undiq; perfecta: & nihil requirente. Cum
autem pateat ſibi unumquẽq; natura eſſe earum: quæ ſit hominis diuini animalis natura uiuendum eſt. Homo cor
pore & aĩo conſtat. Corpus partes ſuas integras & partiũ præſtantiã habere cupit bonã ualitudinẽ: uires: pulchritu
dinẽ: ſenſus integros: in pedib⁹ celeritatẽ: uim in manibus: celeritatẽ in uoce in lingua etiã explanatã uocum imp̄
ſionem. Neq; enim dubium eſt. ut inquit Cicero: quin frons: oculi: aures: & reliquæ partes corporis quales ſint p
prie hominis intelligatur: ſed opus eſt hæc omnia ualere & augere & naturales motus uſuſq; habere: ut nec abſit qd
eorum ægram debilitatumue ſit: id enim natura deſiderat. Eſt etiam actio quædam corporis: quæ motus & ſtatus
naturæ congruentes tener: ut ſi quis alter de induſtria fecerit fugere plane ſe ipſe: & hominem ex homine exuẽs na
turam odiſſe uideatur: & moderati: æquabileſq; habitus affectiõnes uſuſq; corporis apti ad naturam uidentur. Igitur
quoniam natura ſuis omnibus expleti partibus uult: hunc ſtatum corporis per ſeipſum experit: qui eſt maxie e na
tura: quæ tuta conturbantur: ſi aut ægrotum corpus eſt: aut dolet aut caret uiribus. Animus autem: in q̄to doctiſſi
mi maiores & principes doctrinæ uiri: quid ca leſte atq; diuinũ eſſe uoluerunt: huiusmodi eſſe cupit: ut & omnis
partes ſuas habeat incolumes: & nulla de uirtutibus ei deſit: ſiue natura ipſi concedatur ſiue ſtudio comparentur
ſuo: quarum aliæ uirtutes cognoſcet: di dicuntur aliæ morum: quæ ut Ciceroni placet: & theologis noſtris: Scoto
maxime qui acumine ingenii cæteris antecellit: in uoluntate ponuntur. Ariſtotelis uero ſententiã: quo nil acutius:
nil ornatiũ: nil deniq; exactius eſſe potuit: eſt enim in philoſophia omnium iudicio ſingularis appetitui ſenſi uo
tribuendæ ſunt: ut iuſtitia: fortitudo: temperantia fontes omnium officiorum: cæteraq; omnes huiusce generi pro
bitates. Et cum homo diuinum animal ad res duas natus ſit ad agendum: ſcilicet & intelligendum perſpicuum eſt
omnia in animo & in corpore perfecta eſſe debere: & homines ita uel cum ipſi a nobis diligamur: & omnia ipſa
cara nobis eſſe per ſe. Nam cui propoſita eſt conſeruat̄io ſui neceſſe eſt huic partes quoq; ſui caras eſſe: catioresq;
quo perfectiores ſint: & magis laudabiles in ſuo genere. Ea enim uita experitur: quæ ſit animi corporiſq; expleta uir
tutibus: in eoq; summũ bonum poni neceſſe eſt: quandoquidem id tale eſſe debet: ut rerum expetendarum ſit extre
mum. Quibus expoſitis facilis & coniectura: ea maxime expetenda eſſe ex noſtris: quæ plurimum habent digni
tatis: ut inter optimas quaſq; partes: quæ expetuntur uirtus ſit expetenda maxime. ¶ Finis ergo humanus eſt: moĩ
philoſophorum loquor congruenter naturæ uiuere: id eſt adhibita uirtute frui primis a natura datis: & in operatio
ne ipſius animæ per uirtutem in uita perfecta ſœlicitatem humanam conſtituit Ariſto. Poſito igitur ſine huma
no uirtutes amplecti & operatiõibus ſtudioſis ad illum nos dirigere debemus: ne fruſtra nati eſſe uideamur: cum
omnia ſuum habeant ſinem: & ad illum omni conatu ac ſtudio dirigantur & contendant: & cum ſimpliciter & re
uera bonum humanæ uoluntati obiciatur: & affectabile ſit: idq; uirtutem eſſe dicimus: & quicquid ab ipſa profici
ſcitur: quod officiũ eſt quo nil melius: nil præſtantiũ: nil deniq; ad naturam hominis accõmodatiũ inueniri po
teſt: de ipſis uirtutib⁹ diſputadũ eſt: ut his p̄ceptis ſinis noſter q̄nã ſit tãdẽ appareat: quo oblato & cognito: q̄b⁹ me
diis prudentiſſime illum attingere poſſumus: exploratum ſit. ¶ Id autem conſequi poterimus: ſi uirtutes & officia

Cicero.

Scoto
Ariſto.

Ariſto.

PROOEMIUM

cognouerimus: in quibus ut dictum est: ex philosophorum sententia felicitas humana consistit: quæ est premium
 finisq; uirtutis: & principium causaq; bonorum: unde non laudabilem sed honorabilem in rem diuinam felicitatē
 dicimus esse: cum aliquid minime referatur & nulla qualitate affecta sit. ¶ Humana igitur felicitate constituta tā-
 quam signo quodam & diffinita: quid sit uirtus qua ad illam peruenitur uideamus. Duplex est uirtus intellectiua
 & moralis. Prima contemplatiua est: & secunda actiua. Cōtemplatiuam in præsentia omittamus: de moribus di-
 sputaturi. Verum actiuam cum de prudentia dicendum sit degustabimus. ¶ Nam si non oratorio: sed exactiore
 modo: & ut ad philosophos spectat. nominibus uti debemus: & non interdum confuse sapientiam pro prudentia
 sumere: ut plerunq; a Cicerone fit: sapientia ab ipsa prudentia longe distat. ¶ Illa enim est de substantiis separa-
 tis a materia penitus: cui obicitur ueritas. qua contēplamur ea: quorum principia: ut alter sese habeant minime fie-
 ri potest: & scientiam & intellectum complectit: estq; prima philosophia: quam theologiam appellamus. Pruden-
 tia uero cui & ueritas obicitur quæ recto appetitui consentanea sit: habet delectum bonorum & malorum. Nam
 habitus est agendi circa humana bona: recta ueritq; cum ratione: & in quibus habet consultatio locum: etenim pru-
 dentia est bene consulere: quid agendum sit imperare. statuereq; morum uirtutes: atq; omnino mediocritates affe-
 ctū nam operatio accommodata unicuiq; mediocritati a prudentia proficiscitur: licet illa & matrem uirtutum mo-
 ram ac reginam & ui sua totam uirtutem appellare merito liceat: quæ nisi in bonum uirum minime cadit. Nec pru-
 dens sine morum uirtute esse potest. Quippe semper cum honestate coniungitur: cuius cum contrariis: id est uitio
 malitia est habitus longe a prudentia distans. Igitur ut prudentes esse possimus: morum uirtutes inuenire: & in il-
 lis: ut tandem habitus assequamur: nos sedulo exercere oportet. Moralis uirtus quæ amore: id est consuetudine no-
 men accepit: assuetudine fit in nobis: non natura. Quippe uirtutes in potestate nostra collocantur: & prauitas a no-
 bis sponte comparatur. ¶ Intellectiua autem incrementum a tempore habet: & doctrina: qua scientias & habitus
 intellectuinos habere possumus. Tria sunt quæ in anima sunt: affectus: potentia: & habitus. ¶ Virtutes morum nō
 sunt affectus: quippe affectibus mouemur: non potentia: quæ insunt natura: sed habitus profecto sunt illis: namq;
 cum mediocritate ad effectus suscipiendos disponimur non mouemur. Virtus enim morum electio est: aut non si-
 ne electione: quam præcedit ipsa consultatio: consistit etiam in mediocritate respectu nostri quo habitu homines
 meliores efficiuntur. & cum unice recte. agamus & diffinita. multis uero modis delinquamus: medium ipsum at-
 tingere difficile est: & agentes rem studiosam studiose: & per habitum quem habemus laudamus: habitumq; habe-
 re dicimus. Ergo cum finis sit affectabilis uoluntate: id est summum bonum humanum: ea uero quibus itur ad fi-
 nem consultabilia sunt: atq; eligibilia: sit actus qui circa talia sunt: id est officia proficiscantur ab electione ac spon-
 te nostra fiant. Ad ipsam uirtutem & studiosas operationes circa consultationem & electionem uersari dictū est: &
 mediocritatem esse: ut recta ratio iubet. Vnde fit ut uirtus morum sit habitus electiuus in mediocritate consistens:
 quæ est ad nos diffinita ratione: & ut ipse prudens diffinierit: ut placet Aristoteli: quam ita assequemur si medium
 ipsum & rectum attingemus. ¶ Id autem erit si officiis & studiosis actionibus delectabimur: quibus tādē para-
 tur habitus: quem cum adepti fuerimus: felicitatem humanam premiū uirtutis facillime consequemur: ad quam
 nati sumus: & studiose properare debemus. Jam officia explicanda sunt illis enim ad illud medium peruenitur:
 ut dictum est: de quibus Cicero latinarum litterarum parens & romana eloquentia uel præcipuus auctor & qui
 diffusius nomē suum quam imperium Populi Ro. terrarum principis se extēderit propagauit: & qui primus apud
 latinos philosophiam rudem & impolitam cum eloquentia iunxit. Nam ei quasi ciuitatem dedit: cum Romæ pe-
 regrinari uideretur: nec se nostris sermonibus afferre auderet. Ad Ciceronem filium suum Athenis philosophia in-
 cumbentem: præceptore Cratippo peripatetico. & illius ætatis principe philosophorum: elegantissime simul & eru-
 ditissime scripsit: ut hominem felicitati subiectum ad illam præpararet & duceret. ¶ Quod opus deo annuente:
 uarium: elegans: multiplex & cum magna sui authoris laude diffusum interpretabor: ut uia ad felicitatem quam
 expeditissima pareat: & medium tenere possimus: a quo sine uitio non disceditur. Materia huius operis est philoso-
 phia moralis: quæ de iustis: honestis: & quæ sunt his contraria disputat: hominemq; ad felicitatem humanam per-
 ducit. Hæc spes bene beateq; uiuendi primos illos ad philosophandum impulit: ut omnibus neglectis & post habi-
 tis rebus: se in optimo & tranquillo uitæ statu collocarent. Philosophia enim tranquillitatem uitæ mortalibus largi-
 ta est: & mortis terrorem sustulit: cui ut sanemur nos excolendos dare debemus: ut Cicero monet. Subiectum est
 duplex: propinquum & remotum. Propinquum est homo ea ratione qua congruenter naturæ uiuit seruans me-
 dia officia: aut plerq; maiorum præcepta & instituta. Remotū est homo ea ratione qua humana felicitati su-
 biicitur. Solus enim homo hanc felicitatem assequi potest. Nam officiis mediis siue communibus seruatis ad ha-
 bitam uirtutis peruenitur: & paratur humana felicitas: ad quam ipsa natura nos creauit & direxit. Genus dicendi
 est medium quantum ad uerba: graue autem ad sententias: nā hic agitur de philosophia: qua nihil potest esse graui-
 us. Triplex est figura elocutionis: grauis: mediocris: attenuata: & sunt adeo connexa: ut separari non possint: nam
 in quolibet opere omnes insunt. Et cum dignitates & exornationes faciant hæc tria genera: cum plura insunt: quæ
 ad grauem figuram pertineant: fit ut illud opus a maiori parte denominetur dicaturq; esse in prima figura: ut A-
 eneis Virgiliti: orationes Ciceronis: & cetera id genus. Hæc quæ scripsit in philosophia non habent illam uim di-
 cendi: quam orationes: ideo dicunt esse in mediocri. Vnde ipse ait: hortor te mi Cicero: ut non solum orationes
 meas: sed hos etiam de philosophia libros: qui se iam illis fere & quarunt studiose legas. Vis enim dicendi maior est
 in illis. ¶ Finis & aīus autoris est instituere filiū præperareq; ad summum bonum humanum: & etiam alios qui
 hæc uiuendi præcepta seruauerint: Omnes igit officiis esse debent ut summū bonū illud assequant: ne more pe-
 cūdam uiuentes: frustra in lucem ædii uideant. Sed de his hæcenus iam ad interpretationem ueniamus.